

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta, Katedra psychologie, oddělení klinické psychologie

Oponentský posudek vypracovala: PhDr. Kateřina Thorová, Ph.D.

Dizertační práce: Úprava, ověření, standardizace a vydání elektronické podoby screeningového dotazníku Dětské autistické chování (DACH)

Autorka: Mgr. Veronika Šporclová

Školitelka: PhDr. Markéta Niederlová, Ph.D.

K oponentuře byla předložena práce, ve které se odráží nejen široká teoretická multidisciplinární vědomosti, kterou si autorka osvojila, ale i hluboké praktické zkušenosti získané klinickou prací v oblasti diagnostiky poruch autistického spektra. Tento fakt má významný, kladný dopad na kvalitu celé práce, a to v teoretické i v praktické části.

Teoretická práce: teoretická práce je zpracována velmi široce a detailně, autorka logicky a uceleně postupuje od zpracování tématu etiologie přes patologický proces klinické manifestace, až po problematiku diagnostiky a terapie. Čerpá z výsledků recentních výzkumných studií a zdrojů, zpracovává informace, které dosud nebyly v České republice publikovány. Práce je vhodně obohacena o přehledné tabulky a různá vizuální schémata.

Praktická část: jádro práce tvoří ověření a standardizace již existující screeningové metody DACH, které jsem autorkou. Mgr. Šporclová v práci zúročila mnoholetou, praktickou zkušenost s dotazníkem, skvěle se jí podařilo upravit formulace u některých položek, které se pak staly pro čtenáře srozumitelnější. Experimentální část je opět velmi přehledně a podrobně zpracovaná, autorce se podařilo získat všechny potřebné psychometrické parametry metody a náležitě je interpretovat.

Dílicí doporučení a připomínky:

- Některé formulace mohou být pro čtenáře nejednoznačné jako například na str. 11. Autorka zdůrazňuje, že s teoretickými vědomostmi se nevystačí, což je jasné, ty ale získává i práci s dětmi v ambulanci. Autorka chtěla říct, že důležitá je praxe i mimo kancelář (str. 11), v méně formálních situacích, která je pro práci psychologa a diagnostika obohacující.
- Na str. 17 jsou dobře konfrontovány názory na to, co je politicky korektní vyjadřování. Zajímavé by bylo shrnutí zahrnující osobní postoj autorky.
- Na různých místech je zmiňován diagnostický systém MKN 10 a DSM V, doporučila bych zmínit, kam směřuje diagnostický systém MKN 11, který má vyjít v roce 2018, předběžné verze již byly zveřejněny (tzv. Beta Draft, 2014).
- Na str. 24 by bylo vhodné zakončit kapitolu celkovým shrnutím vlivu genetiky a autismu. Výsledky studií končí rokem 2010 (Roth, 2010). V této oblasti postupuje vývoj velmi progresivně, doporučila bych zmínit výsledky i novějších studií (např. Hallmayer, 2011; Frazier, 2015).
- Na str. 27: autorka udává, že informace o environmentálních faktech jsou útržkovité a nebyly potvrzeny spolehlivými studiemi. Zde bych zmínila, že od roku 2003 v rámci programu CHARGE (Childhood Autism Risks from Genetics and the Environment) proběhla řada studií různých rizikových faktorů s různými výsledky, z nichž některé jsou celkem konzistentní (vliv infekce, vliv znečištěného prostředí – Shelton et al., 2012; Volk et al., 2010, 2013, 2014, Zerbo, 2012).
- Na str. 35 – před profesorkou Mirellou Dapretto možný vztah zrcadlových neuronů a autismu zkoumal již tým Avikainen et al. (1999) a Williams et al (2001).
- Na str. 53 talent je schopnost, ne dovednost.

- Na str. 68 a 69 bych doporučila ocitovat zdroje, které dokazují efektivitu metody TEACCH A PECS, doplnit novější studie prokazující efektivitu ABA přístupu.
- Str. 77: odlišnost sourozenců nemusí být způsobena jen rodinnými vlivy (situací v rodině), ale i geneticky. Výzkumy ukazují, že u sourozenců dětí s autismem se vyskytují častější odchylky v chování, které ale nedosahují mírou a intenzitou klinické diagnózy PAS.
- Str. 123: u diagramu vypadla citace.
- Str. 124: velmi zajímavý a cenný údaj, který autorka zjistila – tedy kolik rodičů má tendenci zveličovat nebo naopak zmírňovat odlišnosti v chování dítěte, přehlednější by byl údaj v procentech.

Práce je psána velmi dobrou češtinou, chybovost je nadstandardně nízká. Doporučuji přechylovat označení pracovních pozic (psycholog, školitel, autor) do ženských podob (konkrétně psychologka, školitelka, autorka), tedy tak, aby tyto termíny byly česky správně. Také výraz „trpících autismem“ se již nedoporučuje užívat.

Závěr: míra připomínek nepřesahuje míru běžných doporučení recenzentů u kvalitní vědecké práce. Díky kvalitnímu postupu autorky Česká republika získala standardizovanou metodu, kterou mohou psychologové, rodiče, lékaři, využívat v praxi při práci s dětmi s atypickým vývojem. Práci hodnotím jako výbornou a jednoznačně ji doporučuji k obhajobě.

V Praze dne 15. 11. 2015

PhDr. Kateřina Thorová, Ph.D.